

ամախորու բերնից թուռ կեռ կես սահմանայ
ճանաբա գնաց, ընկեալ դիւս, :

Հիմայ՝ դժ-դեմի բերնից բազաատու-
թեան միւս եզանքը, — Դրախիթ կամ Ռուս-
տամ Նոյն են ժողովրդեան ժողքն մէջ. —
“Դրախիթ ու Ռուստամ մէկ է, ֆարզ չկայ ինե,
(Հայկունիի փփիկ): Մ՛հեր եւ Ռուստամն ալ
նոյն անձն են՝ Ջալով. — “. . . քրտեր կ'ըսեն
Դրախիթ քիտուրգ էր, անուխոր՝ Մ՛հերի անուն
քրտերեն Ջալ կ'ըսեն, (իմ մէկ փփիկ):”

Ուրեմն ներքին է ենթադրել թէ՛ 40-ձող-
եամ Գըհար որ Մ՛հերի մայրն է՝ մայրն է նաեւ
Ռուստամին, կամ Ռուստամի քաջածամ մայրը՝
մայրն է զարձեալ Դրախիթ-Մ՛հերին: Իսկ աւան-
դութեան յետահանգոյց կայով՝ Էամիրամ ու
41-ձողեամ Գըհարը թէ մոյն չեն՝ գոնէ իրա-
րու նմանութիւն կը բերեն:

Ամահիտի Ունիթի, սիլիտը, սիլիտը =
“սոկու պատկեր”, նկարագիրն ինքնին բաւ է՝
սանմասութեան գնելու 41-ձող-եամի հետ,
որ ուրիշ անունով կը կոչուի Գեղձուն-Նամ,
գեղձան մազեր ունեցող, սակի ծածրով շքե-
նակուած գէմբի տեղ, եւն: Թողուցը դիցա-
նասպելական հանգիստութիւնը Ամահիտի, Աստ-
ղնիկ եւ Գեղձուն-Նամի, որ պարզապէս Ունի
Արեւ սատուածութեան խորհրդանշանն է . . . :

“Գոհար խանուժը. — ըստ փոփոխակի
— աստղապաշտ է, այսինքն Հմայական ար-
հեստի ծանօթ՝ ինչպէս Քառասուն-ձողեամ
Չարար, կամ Գեղձուն-Նամ: Զարբերութիւն
չկայ՝ եթէ զիջարածորէն ըսուի թէ՛ Գոհար-
Արեւը աստղական աշխարհի ղեկավարն է:

“Գըհարը կ'ըսուի նաեւ Էրիկ-Ան-
խան Գիւնար, եւ իբր Զենով-Յովանի կնիկ,
Էրիկ՝ պարսկերէն էր նշանակէ տալը: Անուշ,
իսկ Անխան կամ Անարխան՝ զամի բարբառով՝
համագոր է Արիֆօրիէի, Ինչու, Բոց-Բոցի
(կրակ) իմաստին. — “Անարխան կրակի մէջ
կը վառուի” (ըբմտու հիւանդը), եւն:

Ուրեմն Էրիկ-Անխան մահիցիբը որ
արուեր է Գոհարին՝ իբր քաղցր ու Նոյն ասեն
ժողով նկարագրի տեղ՝ շատ գեղեցիկ կը պատ-
շաճի Գոհարի պէս փայլող Արեւին իբր արար-
գելի — “անձը կիգէջ արեւու, “տայր անուշ
արեւ . . .”

Դեռ աւելի խորը մանկելով հայ ժողո-
վողական վեպին զիջարանական ծալքերուն՝
կը տեսնենք որ մէկ տեղը լուսնի իստահին է
քաղաքը իր լուսով լուսաւորող. ուրիշ տեղ
մը՝ Էտիլուշի-Է-Սիտի, Ինչիսուշ կամ Նա-

խնուս են արեւի ու լուսնի պէս լոյս առող-
երրորդ ատիճով մը՝ Ունի Ինչուշն է Զրագի պէս
կը վառուի տանիքին վրայ, կամ՝ տորբեր
մէյակէ կսեակ լուսաւոր Հմայեկներ լոյս կը
սփռեն իրենց շուրջ, անձուկ կամ ընդարձակ
սահմաններու մէջ: —

— Այդ ամէնն ինչքան Տարազատ այլա-
բանութիւնն են տիեզերքի լուսատու Արեւ-
լուսնակին . . . : Մեկը ցերեկ, միւրը՝ գիշեր,
վառելով երկնից կամարին, տիեզերքի տա-
նիքին վրայ, կամ աշխարհի երկնաբայ լուսա-
մուտեն փոխելով իրենց բոցեղ ու պողպաղուն
լոյսը՝ “ի ստուերս նստողգործող մարդկու-
թեանն” վրայ . . . :

ՊՐՈՌՈՆՆԻ

Բ Ա Ն Ա Ս Ո Ւ Ր Ա Վ Ա Ն

ԲԱՐՈՒՅԵՆԱՎԱՆ ԳԻՅՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

(Շոր-բալու-ի-իւն)

19. Երբ-իւն մասնիկը: Վիեննական
Դպրոցի վարդապետութիւնն է թէ բաւական
հայեցի վիճակէ, որոնք-իւն յեւ. (համ. Գաւ-
թրեան Ս. Պարտրիստոսոյց Հայոց, էջ 385
Թառեան, Հարշիթ, Ա. Հար, էջ 416 եւն)
այս դրութեան համանայն Գոր. Հ. Մեկե-
վեան իբր Արքի Լիւթ-գիտութիւնն մէջ (էջ
125) — իբր ոչ գաւառեան մերտեց սոխեպարեան
մասնեպարութեանց մէջ յաճախ տեսնուած “փա-
ւապութիւն, բար” արագրելով “փաւապութեան
թիւն”, Որդաբարսիս այս փորձը արարացա-
արգեն եզկայ նորագիւտ Զեւագրին ըմտիք բն-
թեքոյաններովց (համ. Գիւն-իւն կ- ետիւ-
ր-իւն եւն) Երգիստ Զեւագրին, էջ 80, ասե
նաեւ ՀԱՆԻ. ԱՄՍՍ. 1904, էջ 64): Ահաւասիկ
քանի մը ուրիշ վիպութիւններ, որոնցմով նոր
դժ վիճակ Արքի Լեպուսագիտութեան Հեղինա-
կին ուղղաբարական առաւարկը. Արի. էջ 109
(այ. 1853) “փաւապութեամբ եւ ուրհու-
թեամբ, նոր հրատարակութեան addh օրինակ
ները կ'ընթեւուն “փաւապութեան բնաւ եւ ար-
հուութեամբ”, էջ 79. — Կու-Ա Ընծայ-իւն,
էջ 838 “որ ընդ Հար եւ ընդ Արքայ փաւապութեան
թեամբ առաւարտ”, Մտանեպարանի Թիւ 2
Զեւագրը կը կարգայ “փաւապութեամբ պա-
տուեալ. Թ. լ. 129ա. — Կորն, էջ 11 “բարձրա-
գոյն բարբառով ի փաւապութեան գաւանջ,
գոր միւս օրինակը ուղիւ կ'ընթեւուն “ի փաւա-
պութեան”, նշանու Ու. Մտանի Միւն-իւն
Ա. էջ 309) “Արքայէն ի փաւապութեան
պայպէս աւելն, հատուածը ի լուսնոյց կը կար-
գացուի “ի փաւապութեան, ինչպէս “փաւա

որով են կոչուած և «փաստորութիւն (փաստարեւմ)», նոյն կերպով «պատահելով որով են կերտուած և պատասխանատուութիւն» խորթ մեք, առ այժմ մեզաբարկան համեմատութիւններով հետեւեալները միայն կ'ընդգրպուին. իհաս. Զ. 11 «գտցնել պատասխանատուութիւն», գոր. «մտնել» ուղղադէմ կ'ընթեանաւ «պատասխանատուութիւն» կամ «պատասխանատուութիւն» (Ջեհրդ. էջ 466). — Յասուլ-Բալ Պասուլ-Սուլայ, «ժամ առաջին պատասխանատուութեանն ինչոյ» (Ջեհրդ. էջ 766), որ լուսագոյն օրինակի մէջ կը գրուի «պատասխանատուութեանն» (տես Լ. Կ. Ե. Կ. Կ. Կ., էջ 416). — Ուլ. Մեթ. Պասուլ, Ա. էջ 368 «ի կ'ապահովել եւ ի պատասխանատուութեան եւ ի հաստատութեան աւետարանն եւ հարցաբանի շորհայտ զնկ աւանդին լինել», «Եւ ի պատասխանատուութեան», բունն մինչեւ Ս. Գրոց յառաջերութեան վերջը («ամենեօր ինչև») բնօրինակով զ յաւելուածը կը թուի, մեր Մատենադարանի Թ. 62 Պատգոթի Մեհնութեան մէջ շկայ աւելորդ հասուածս (Թղ. 167ա). հարցապատ ընթերցուած քանի մը տող ետքը մեհնութեան համար յառաջ կը բերուի արդեն «Եւ ի պատասխանատուութեան, առ, եւ ի հաստատութեան աւետարան», — Ալջորի «համարատուութիւն», էջ 166, եւ Ե-օրի «փաստարեւմ», էջ 76 եւ «փաստարեւմ», էջ 101 մեքերն ասորերութիւններ շուրիք տակախելու ՅՍ. Ոսկերիանի Պատգոթի Թղթոց մեհնութեան Բ. հասարակ 762—769 էջերը կը գրուի «Ի Ս. Խաւն Քրիստոսի, գառական ճառք. ասորերն զորպիսինքն աւ եղծուեմքը պարտուած են մասուքն քառանկան էւտուլոյն մէջ աք առիթն աւանդան և Հեթիկալը մեր Մատենադարանի Թ. 7 Չեւագրին (Յարմարտ, Թղ. 86ա—70ա) յառաջ բերել հասուածներ (էջ 438—442), որոնք ընտրութիւնը գրուած և արքան մտաբութիւն (Նորոյր, Կորին Արքեպիս, էջ 24), Էտուլոյնի Հեթիկալի գուր թարգման մասեր Թ. 7 Չեւագրին հետ ըստգաւտելով կը ներկայացընեմ հաս. համեմատութեան նպատակն և յոյցընել թէ ինչ աղծաուաներ կը կրնն ոսկիզն հասուածները ճառքնորներու մէջ. — 1) «Ձր կամիմ վերածել ի բանական աղարկոց, էջ 763, զեխագրանան իրանել բառիս զիմաց Չեւագրի կը ներկայացընեմ գառական ընթերցուած մը «գոր կու միմ ի վեր ածել յիմաստական խորհրդոց», Տայ գառական լեզուն չէ նոյնըր նախապա մասնիկներով բարբառած թայրը, ինչպիսի են ասորիկը, արտորեմը, ներմանը, արտորեմը եւ այլն, որնըր պատասխանութեան աղբեղութիւն են. այս աղբեղութեանը հիշեցրորդ գարու լեզուն մէջ մաս գործած են թայրը, որնըր ջնջուելու են ի սպաս, առ այժմ համեմատել Կ. Ը. Է. էջ 411 «ասլանչակի», Մատենադարանի Թի. 1 Չեւագրի կ'ընթեանաւ «չալ ասլան», Ալջորի, էջ 10 «նըբորել», որ Ստանիանց օրինակի կ'ընթեանաւ «բորել», (Բասուան, էջ 82). Ար. Բ. (Նոր սպ.), էջ 8 «ասլանչակ մարգարտն», լուսագոյն և են օրինակներու «Եւտ» ընթերցուածը.

Ուլ. Պաս. էջ 819 «ի վերջ նայր», օրինակ մը աղծաուելով կ'ընթեանաւ «վերնոր», Լայկադեանը Ա. Մ-իւթ. (ԹԲ 43) «մա ընկաւ զնա փաստարեւմութեան», Ղ. Ը. (Բ. 28) «մա ընկաւ զնա ի գրիկ իւր», Գու. (էջ 183) «գոյն ու ընկաւ», հասուածներն իրարու կից՝ առնչուած ընթեանով, առնչուած խորթ թայրին տակ կը զուտ յնայմամբ տես նաեւ ԼԱՆՊ. ԱՄԲ. 1910, էջ 251, 4). — 2) «Որ վայրագար բոգգեմ» Յեան իւրեանց շնքի, էջ 765, Չեւագրին ունի «որ վայրագար եւ ընդ Լայրեմիմ» տեսան իւրեանց լուսուելի», — 3) Իրանի և յայնժամ յորժամ ի լողաց յախնա խաւոցիմ», զի ստորագրուի է՝ էջ 764, այդտես նաեւ Լայկադեան Բուսգիրք. Չեւագրին ընթերցուածք բառական կը ներկայացընե յոյն բնագիր. յորժամ յախնա լուսաց խաւոցիմ», Զի որոնքնուել շնքն հորն, παρακοη θάνατον κατεργάξεται, ածարագառ և ըստ այժմ ստորագրուի բառը, որ սղում և պարագպտասանիւնի եւ քորնել թայրերու. — 4) «Մից Աստուած միայն կարծիցես եւ մի լոկ չմարտն աւտուելիւն», էջ 765 Չեւագրին ըստ յոյն բնագրի ունի «չարեմիմ աւտուելիւն». ճոսարքոն οὐκινοριαν. — 5) «ոչ եթէ վասն այնր կարգեաց Աստուած զգառասուն իւր զի զնկ գառեցեղ, այլ զի զնկիւս ի գառասուն աղատեցեղ», էջ 766, ասորերն և ըստորինն Չեւագրին ընթերցուածք, եւ համեմտյա յոյն բնագրին «Ոչ եթէ վասն այնր կարգեաց Աստուած զգառասուն իւր, զի զնկ արցեղ ի նա (Ina hūas emáληη), այլ յարժմ ունիւն ինչն հանցեղ», — 6) «Վայրե Գուրիթ ի ստուելու», էջ 766 «ասլանչակ, ոչ բնական բառը շկայ Չեւագրին մէջ «Վայրե Գուրիթ եւ ստ, այդտես նաեւ յոյնըր» լեզուն. — 7) «Նստու ի յոյնուլի, զի զքեղ ի վերայ քորնելեցի նստուցակ», էջ 766, Չեւագրի կը կարգայ «Նստու ի նստի (պոպտես նաեւ յոյնըր՝ ἐν πλοῖω) . . . նստուցե», — 8) «Եւ յորժամ գրքիստուած յոյնցես, մի Աստուած միայն կարծեցես եւ կամ զմարմնոյ անտեսութիւն ինչ բառական համարել, այլ գերկարանչիրս: Զի եւ ինչ պարտ և աղայպալ յարցեղ մէջ, եւ մեզ պարտուալ եւ գառասուտու: Լուսապալ թեթեւս վարպտեմտեղ մեր ամենեցուն, վասն զի քերտուած մարմնի զգեցաւ, մարմնանալ մարմնով բան իրեն յուրեք, որդի՛ իրեն և հարե, միանի՛ իրեն ի միմայ Աստուանց եւ Աստուած անտեսել, էջ 767—8: Այս յետնագրեան աղեղ աղեղեցութեան ենթակոյն եղան հասուածին ոսկեղարանն բնագր ընթերցուածք պահուած և նեւագրին մէջ գծարագառար պատկարան «Եւ յորժամ . . . լուրիցես, մի զմարմնական աւտուելիւնն միայն . . . բարգամ անգամ ստացի եւ գարնեղ տեսն եւ յստեղի զաղարեմ», եւ զի ինչ ոչ և գաղպայեղի տեսն, եւ մեզ ի գրաւութիւն. կամի՛ր զամենեան, զի վարպտեցեղ էկը: Գրիտուս առի, վասն զի մարմնի զգեցաւ, Յրեսուս առի, վասն զի կ'ընկնայ մարմնով, բան իրեն յուրեք (Չեւ. յուրեք), որդի՛ իրեն ի հարե, միանի՛ր՝ որդես են, Աստուած իրեն անեղ, հասուած չէ համեմտելու յոյն բնագրին,

Թերեւս հայուն համար ազտ Գննֆիլոսոֆի Ժան-Թերիերը haec alio modo legit interpres (t. II, pag. 823): — 9) «Որ էպոսոս զերիբն բանին, եւ այլի սպի զերիցի սորիւստ զարդարեաց», էջ 768, սյուն ունի και τιν ποικιλον χορον τών άστροων κοσμησας, սար սերս Է Զեուազրիս ընթերցածը «զարդի ազդի գեղէլ գասոց սասեպացն զարդարեան», — 10) «նա է որ զարդարին լուսարեանց՝ իբրեւլ նմ ընթաց», էջ 768, գասական է ձեուազրիս ընթերցածը «լուսարեանց եւ իբրեաց նմ ընթաց»:

21. Լիտի բառին սակ կը գրէ Լայկազեան Բառգիրը «Լիտի նՍԽԹ, որպէս լու. Leotica, գաճաւորակ, գեպակ. *ի լիտի նտոս սպիտակօք ջրուովք ելանէ. Ռ-ի. Եթե-Վ.». նոյնը կը կրկնուի նաեւ ի բառն նոսի: «գաճաւորակ կուսաց. նստարան գեպակի, *ի լիտի նտոս (յն. ի գոյքս էπι ζεύγους) սպիտակօք ջրուովք ելանէ», — Լայկազեանի այս ընթերցումը կից նմանաձայններու վերկայաներէն մին եւս կը ներկայացընէ Եթիւս «ընդ բնաս պանան», էջ 18, Վերջիւ «յածեալ սահնի», էջ 139 եւ այլն վերկայաներուն քով, զոր իրաւաբ, Բացց առանց սեւէ Ժանթուլեան ուղղագրած է բաղաձայնի Մտաթէի Մեկնութեան Գ. հասարայն կցած Լուսանոսից մէջ՝ «ի լիտի նտոս սպիտակօք ջրուովք ելանէ», էջ 190. այս ուղիւ ընթերցածը կը վաւերացնէ վերջնականապէս Պաւղոսի թղթաց ամբողջական հրատարակութիւնը որ անծածոթ էր Լայկազեանին, Վ. հար. էջ 893 «ի լիտի նտոս», Ջեյնելու է ուրեմէ նոսի սնոգոյ բառը ոչ միայն Լայկազեան Բառգրքէն, այլ նաեւ Էփրքշմանի քերականութենէն, որ նախորդն ընտրած կը գրէ «lkti-k' nsti-k' (letzteres zu nstim), էջ 353: — Այս ընթացքը իբրեւ գաճաւորակ կը մնայ լիկ լիտի բառը. այս նշանակութեամբ համեմատել բառս Ռ-ի. Եթ. «Որ գաճաւորական եւ լիտաւ (ԼԻ. կիտովք) եւ ջրեանք կրի, էջ 552, յունարեն λεχτιον. λεχτις լուս. leoticae» (Hübsohm, Arm. Gramm., S. 352):

22. «Եւ Սեղովմ... եւ Եղարք իւր... ի վերայ գործոց ծառայութեան, որ պահեն զգաճ-լիւծ մաշիւն, եւ հարք իւրեանց ի բանակ Ցեուան որ պահեն զգուս մաշիւն, (նորապիւս) Վ. Մուս-ցորոց, Թ. 19: Մոյլ բառը Եթմանանց թարգ-մանութեան մէջ թարգմանուած է իորակ. «Որք պահէին զգաճպանութեան իւրակն ինքեանք եւ հարք իւրեանց ի բանակին Ցեուան, եւ պահէին զգուս», ինքզոյ նիթ բառաբոս Աճառեանի նոր առում մին է միայն (հմտել. նաեւ ՄԱՍՍՍ. 1900, էջ 518), եւ չի կրնար գտնուիլ մոյլ «կաշի, մերթ ձեւէն, եւ նոր առման համար կրնայ համեմատուիլ վրաց. մաշիւն «Երկրորդ բառի քղանցք, վրանի ծածկոց» (Նոր Բու-սեթ նոր-իւր Միացորոց Գրչոց մեջ, էջ 23 — 24): — Եթէ ներքեւ ինծի ընդլայնել այս մեկնութիւնը, պիտի առաջարկեմ թէ «մաշիլ բառը որքի բան չէ եթէ ոչ Բուղարոյ «մաշիլպանեան», էջ 55, եւ «մաշիլաբան», էջ 189 եւ Սեֆեան «մաշիլպար-ճան», էջ 42 (էջ 26, մաշիլպան, զոր ուղղելու է մաշիլպարճան) բարբառութիւններուն (աւ աղբունի

վրան) գտնադրող մեկ անգամը, զոր Պատկանեան լուսարցոյն կը համեմատէ պ. ԶԼԱ (Կանանց) բառին հետ (Սեֆեան, Ժանթուլեիք, էջ 198): — Մոյլ զերիբնի մասին համեմ Էփրքշման ZDMG, 46, 328, WZKM, 8, 366, թարգմա-նուած ՀԱՆԻՍՍ ՍՄՍՈՐԵԱՅ 1892, էջ 355, տես նաեւ ԵԻԲՈՂՊ 1852, Թ. 81:

23. ԶԼԻԿ Լուսնոյ տպագրութիւնը թան-կագին հաստատ մը ունի, որ կը պակսի Վ. Պաւլոյ հրատարակութեան մէջ (էջ 236). «Ունեչ պղծի մարդ նովու», իօթրեմ կը յարէ Antonelliի հրա-տարակութիւնը (Romae, 1756) «Արգ եթէ ան-նայն սուրբ եւ անողլ (այգ. սուսլ) կերակուրք, որք արիւ թուիցին քմաց (այգ. մանչ) հասով եւ տես-լանք եւ համեմ, գամեայն կերիցէ մարդ եւ վայն-լեոցէ (էջ 322), քիթն (այգ. միւ) իւր միայն զգան-գանաչու թանձալեկէ կերակուրցն, եւ անոի ընդունի ստամոցն եւ բաժանէ զոյժ (այգ. դոս) զտարութեան ընդ յարգս (այգ. սարս) եւ ընդ անգամն մարմնոյն: Եւ յորժամ ինձնէ կերակուր ի ներքս անոիք, փոխանց անողլ (այգ. սուսլ) հասոյն, գաւանջ եւ լինի շարսհաս նեխու-թիւն (այգ. նեխ-թեւն), եւ փոխանց ցանկալի տես-լանն եւ սուրբ համեմը գաւանջ եւ լինի շարս-դոյն, շարստեթիլ եւ անկանի արտաքս ընդ արանն: Եւ թէպէտ զհայ յոսի եւ շարսհաս կերիցէ մարդ, որպ. որ ոչ անսին բարւոք է եւ ոչ համե անողլ (այգ. սուսլ): եւ ոչ անսին ցանկալի, ընդ նոյն նուաչ կրթայ ի մարդ անդր, եւ ասոյ պղծ (այգ. դոս) զտարութեան ամենայն յարգապատ (այգ. սարսոտ) անգամոցն, եւ անոի գարնեայ ընդ արանն արտաքս անկանի: Եւ անն զեպ, թէ յանողլ (այգ. սուսլ) կերակուրցն առաւել զարիլ լինի հոս, քան ի յուսոյ: Եւ յոյսպետահաս կերակուրց ամենայն ոչ մեղք գուն եւ ոչ արգաւորութիւն, էջ 321 — 322: «Նախք հաս-տանախ շատ մը ցանցաւ եւ կարեւոր բառերուն մէջէն մասնաւորապէս մտադրութիւն շարժելով նուաչ բառին գործածութիւնը, համեմատեցի բուն բնագրին հետ, որ ունի «ընդ նոյն նուս-դուրն» (Graffin, Patrologia syriaca, I, Aphraates, Parisiis 1894, Demonstratio XV, 1), Համեմատութեան շնորհիւ նուաչ բառը կը ստանայ այսոր երկրորդ որչ իմաստ մը՝ նուս-դուրն, եւ այս իմաստով Ոսկերեանի եւ Եթիբնի մէջ կիրարկուած նուաչ-նիւրան նշանակութիւնը կը լուսաւորուի իբրեւ նուսդուրն, որնոց մասին սխա-լմամբ կը գրէ Լայկազեանը. «նուաչ, յծ. եւ նոյն ընդ ծառայ, որպէս ծառայումն, եւ ծառայում, (Թ. էջ 172). ահաւաստի Ոսկերեանի համեմոցն: «Ճանապարհ ինն եւ նուաչ երեւ անկարգութեան» (Մեթ. Եթե. Վ. հար., էջ 733), որով կը սրբա-պարհի նաեւ Եթիբնի «գարնան լուրջն ընդ ճանա-պարհ նուաչ գնացից իւրեանց, նախապատու-թիւնը (Մեթ. Յեուսայ, Վ. հար., էջ 307) «ընդ ճանապարհ նուաչ գնացից իւրեանց»:

24. «Ձի իմացոյ թէ եւ ընդ լուրջայմբոյ ինչ ասեմ, այլ այլուտ որպէս եւ էն իսկ Ռ-իւր. ճառ ի Ղաւորոս Ձ, էջ 555. կը Ժանթուլե-գրէ ստորեւ Լըուստարակիքը «այգպէս յորինակին»:

յայտն պակասի, յոյնն իշարդար, — Մեր կարծեք ինդրական իշարդարը բառը արդիւնք է երկու կից բառերու իրարու հետ շփոթման. բառեր իրարմ անխառնով եւ փոքրիկ սրբագրութեամբ կ'ընթեանում այսպէս. «Զե իմացիս թէ ոչ ընդ իշար եւ յարդար ինչ տանմ, այլ այնպէս որպէս եւ են իսկ, այս արարութեամբ յարդար ընտիր եւ դասական բառը կ'ունենայ նոր վկայութիւն մըն ու. հմմտ. Ույ. Մեի. Մարի. «մի այնչս լինիտն. քանզի գոյ յոյս դասակայ, զե ոչ յարդար կտորն պատուհանդ, Ա. հար. էլ 169, «մի որ իւրով յարդար զիմիցէ երթալ է փորձութեան, ուր, էլ 183, քիւն մը վեր կը դրուի «ոչ իւրովն իշարդար. Այսպէս ուղղել է Փլյակն «յարդար» ընթերցանքը. «Վաս որչ եւ Հերակղիտոս ոչ վարդապար եւ յարդար տե. այս ցամաք հարկ իմաստուն եւ առաքիլն է, Նտիօնիտա-նիմն Բ., էլ 117. այսպէս նաեւ «Սարկ. հակ. (ՀԲ) «Այս թէ ոչ յարդար եւ յարեան արեւեք դասակարգութիւնս այսպիսի ընկալու եկեղեցի». Հայկազանք յարդար եւ յարդար բառերուն տարբեր նշանակութիւններ յամակարգելով ունեւորակ իրարմ կ'անկատէ. — Ուկիերքանի Ի Ղաւորս փցց ճառերն (ճատ, էլ 447—556) վերջնը դուռ ոսկեղարեան է, բարբոյնն արարեր նախքէ հինգ ճառերու յաւանքն թարգմանութեան. Նարայր ասոր միտ չէ դրած (Կընն Վարդապար, էլ 23—24):

ՉԾ. Բառերու այսպէս իրարու հետ շփոթումն յառաջ եկած կիցակներու շատ ազգայ օրինակ կրնայ ընծայել Եփրատի Գոգոսարաց Մեիմաննեմ հեռեւեալ անիմաստ հասուածը «եկին վասն երկուց զիտիտեկն նորս կ'անս է ձեռս նորս», հար. Ա., էլ 337. այս հասուածը առանց ձեռագրական համեմատութեան լուծել գրեթէ անկարելի է. Մասնադարձիս թիւ 229 Չեռագիրը (Վարդապար) Հասարան Մեիմաննեմն կ'ի կտակարմէ) կու այս բարեբախտար լուծման բանալին «եկին վասն երկուց զիտիտեկն որ անկս է ձեռս նորս», թղ. 174բ. — «Փառասկեցն, բառն է տառը եւ «անկան», բայի նաորագիր — գիրը կցուելով երկու կորմանէ «որ, յարարական գերանուան հետ, յառաջ բերած են ապագրին վրէժի հասուածը:

ՉԹ. 1896ին հրատարակեց Կարպետ Վարդապետ (այժմ Եպիսկոպոս) Երուսաղէմի Յովհաննէս Եպիսկոպոսին թուղթն առ Երաս Արտանից Կեանքըն. «Գրաստարանական տեսիլեայց, կ'ընուի Յաւանքանին մէջ, նորս արժեքը շատ շնչին է, միջ առկայն առիթ ունեցաք ժամանայել անոր դաստարանական տեսիլեակ կարեւոր մեկ առաւելութիւնք է թերթիքի Zeitschrift für kath. Theologie, 1910, p. 218. Այս առթիւ առջեի օրինակիս լուսանցքին վրայ նշանակած եմ սրբագրութիւններ, որոնցմ մին է հետեւեալը. «Եւ գարնայն Գոյնոս եւս էրէր եւ Պետրոս Ամտիդացի եւ Յովհաննոս Արխիմանասայի, որք նորմանս իմն ժուծին յաղանգն եւստիքի», էլ Թ. այնպիսի է հոս եւս էրէր ընթերցուածը, այս տեղ ալ բառերու անգամներն շփո

թուած են իրարու հետ, զորոնք եթէ զատեալ կ'ունենանք ընթացիկ նախագառութիւն մը «Գոյնոս եւ Սեփեր (Severus) եւ Պետրոս Ամտիդացի», ՉԺ. «Որ կողմէ զերկից յախտանն ժամանակ, լցուցանէ (այ. լցոյց) յոս նարգիկ չարքատանեալք. Յոյն, էլ 67. Գարաքըն յառաջ բերած այս հասուածը գերմաներեն կը թարգմանուի. und ihn (d. h. den Erdboden) erfüllt mit allerlei Vierfüssigen (աշխ աշխ չարքատանեալք) եւ ասորեւ կը ծանօթագրուի «բառական նարգիկ (mit Fettstücken) եւ լարտանեալ (Vierfüssigen). — Փիլոնի եւ Երեմեոսի գործք թարգմանութեան լեզուական դասը աղբար ինդրական բառի իմաստը կը լուծէ իրեւ իր, յոյ, պարս. Փիլոնի թարգմանիչը կը գրէ. «Ընդէր Կոյնն յետ առաջը երախայրեաց նախեակի բարձր բերէ. իսկ Արեւ. յանդրանկացն եւ է յարգու» ոչ յետ առաջ, Արեւ. Ա., էլ 42, որ Ա. Գրքը թարգմանութեան մէջ այսպէս կը թարգմանուի. «Ամ Հարէլ յանդրանկաց խաւանց իւրչ եւ է շարժարդոյ նոցա» Մնկ. Գ. Կ. ուստի բնագրին հասարակ ձեւաց համար Երեմեայ հասուածը թարգմանելու է mit fetten Vierfüssigen. նոր պարսկերէնի մէջ արքէն ճար կը նշանակէ գէր, պարսաբ (fett), ճարձ, ճարձի, ճարձ, պարսաբ, գիրտաբ (Fette), Hübschmann, Arm. Gramm., S. 188, որմ փոխառութիւն է բառս:

(Երուսաղէմ) Է. Ա. ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Մ Ա Յ Ե Ն Ա Գ Բ Ա Կ Ա

ՆՈՐՈՒԿԱՆ ՀՈՅՈՒԹՈՒ ՄԸ ՉՆՆՈՐ ԳԼԿԻ ԳՈՅՄՈՒԹՆԵՆ

ՉՆՆՈՐ ԳԿԱԿԻ «Յարմայ պատմութիւնն, ունեցած է յոյնոք շորս հրատարակութիւն (Կ. Գոլիս, 1719, Կալիպետ, 1814, Վենետիկ, 1832 եւ 1889) եւ զաղղիբէն կրկին թարգմանութիւն (Պարիս, 1868 եւ 1897). թայց չունինք ասակալն ձեռագրաց բարգառութեամբ զՏոնցոսիք բնագիր մը. շնայելով որ մեծ թուով ծանօթ են անկէ ձեռագրիբնք:

Կարեւոր է համեմատութեամբ ծանօթ օրինակաց կատարել քննական հրատարակութիւն մը, որ առանց տարակուսել բարբոյնն նոր բնագիր մը պիտի ընծայէ:

Ով առիթ ունեցած է զբարելու ՉՆՆՈՐայ ձեռագրիբնքով. համարուած ըլլալու է թէ չէ հասած միզի գրուածք մը, որ այնպէս երթարկուած ըլլալը ընդգրկանկողնելու կամայականութիւն, ինչպէս այս գրութիւնը. «որ եւ է միջ ծանօթ օրինակ գեա հեղինակին բարբ գրածք չի բովանդակէր, եւս առաւել էր գրել ուղածք. կը գրէր Հ. Ալեշան (Հայտապատմ. Ա. 79):